

15 травня 2014 року
№11 (22)

INSIDE UKRAINE

1. Державні рішення.....	3
1.1. Псевдореферендум як гра на підвищення ставок	3
1.2. Практична відсутність інформаційної кампанії Уряду	3
1.3. Необхідність українсько-українського діалогу.....	4
2. Економічна ситуація	6
2.1. МВФ відновив співпрацю з Україною.....	6
2.2. Впровадження інституту фінансового омбудсмена.....	7
2.3. Питання енергетичного сектору	8
3. Політична конкуренція	10
3.1. Впевненість Петра Порошенка у власній перемозі.....	10
3.2. Тимошенко наслідує інших кандидатів.....	10
3.3. Маргіналізація Партії регіонів	11
3.4. Долю комуністів можуть визначити лише виборці	11

Міжнародний Центр Перспективних Досліджень (МЦПД) відновлює видання аналітичного вісника «Inside Ukraine», випуск якого було призупинено у вересні 2010 року.

Метою публікації є надання об'єктивної інформації про поточні політичні події в Україні та поглибленого аналізу головних тенденцій внутрішньополітичного життя в державі. Подібний аналіз допоможе розставити пріоритети у справі проведення реформ у різних сферах державної політики та оцінити якість державних рішень з точки зору їх впливу та послідовності. Окрему увагу приділяється оцінці політичної конкуренції в Україні та здатності ключових політичних гравців реагувати на виклики часу.

©2014 Міжнародний центр перспективних досліджень (МЦПД)

У разі цитування обов'язкове посилання на МЦПД

Над випуском працювали:

Віра Нанівська, Ярослав Ковальчук, Олена Захарова, Володимир Притула, Василь Філіпчук, Василь Поворозник, Світлана Мізіна, Анатолій Октисюк, Олексій Оболенський, Світлана Судак

Цей матеріал підготовлено за підтримки Міжнародного фонду "Відродження". Думки та погляди, висловлені у матеріалах видання, можуть не співпадати з позицією Міжнародного фонду "Відродження"

1. Державні рішення

Нездатність української влади після кількох тижнів антитерористичної операції встановити контроль над містами, захопленими сепаратистами, призвела до проведення псевдореферендуму на Донбасі. Незважаючи на юридичну нікчемність, оголошені результати будуть використовуватися для тиску на Київ. Наступною ціллю сепаратистів стане зрив президентських виборів. Щоб цього не допустити, Уряду необхідно поєднати жорсткі та координовані дії проти бойовиків з цілеспрямованою інформаційною роботою з місцевим населенням.

1.1. Псевдореферендум як гра на підвищення ставок

11 травня донецькі сепаратисти зробили спробу провести референдум щодо підтримки акту самостійності так званих Донецької та Луганської народних республік. Той факт, що прибічники ДНР і ЛНР контролюють лише частину населених пунктів у вище вказаних областях, не дозволив їм повторити кримський сценарій.

Навіть якщо вважати події 11 травня на Донбасі просто опитуванням, спосіб його проведення викликає багато запитань. Списки виборців заповнювалися вручну, а голосування часто відбувалося просто на вулиці. Повідомляли про численні випадки, коли люди голосували по кілька разів. Про юридичну нікчемність голосування свідчить і те, що українське законодавство не передбачає проведення місцевих референдумів.

Самі сепаратисти спершу заявили, що результати референдуму – це не від'єднання, а лише декларація про законне право. Однак, вже наступного дня лідер проросійських сепаратистів у Донецьку Денис Пушилін звернувся до Москви з проханням про приєднання ДНР до Російської Федерації. Кремль висловив повагу до результатів референдуму, але відповіді на звернення сепаратистів поки що не дав.

Факт проведення референдуму буде використовуватися як додатковий козир в руках Кремля і місцевих олігархів для підвищення ставок у переговорах з Києвом. Швидше за все, цей козир залишатиметься «в рукаві» до проведення президентських виборів 25 травня. З іншого боку, Захід попередив про застосування наступного рівня санкцій, якщо Росія сприятиме зриву президентських виборів в Україні.

На даний момент Москві вигідно залишати Донбас перманентною зоною нестабільності та громадянського конфлікту. При цьому робити це руками місцевого криміналітету, агентів впливу Віктора Януковича та проросійськи налаштованого місцевого населення. З одного боку, це дозволяє послаблювати позиції Києва та підривати легітимність української влади. З іншого, події на Донбасі є наглядним прикладом для мешканців Криму, що з ними сталося б, якби Росія не взяла ситуацію під свій контроль.

1.2. Практична відсутність інформаційної кампанії Уряду

Той факт, що сепаратистам вдалося організувати голосування у

Донецьким сепаратистам не вдалося повторити кримський сценарій

Факт проведення референдуму як додатковий козир Кремля

низці міст Донбасу та забезпечити вигідну їм картинку підтримки місцевого населення, свідчить, що українська влада так і не навчилася грати на випередження.

Уряд знехтував питанням референдуму, тоді як до 11 травня йому необхідно було максимально звільнити захоплені терористами міста. Ефективність АТО підвищило б поєднання жорстких дій проти терористів з інформаційною роботою з мирним місцевим населенням.

Завдяки російській пропаганді у жителів Донбасу сформувався імідж українських силовиків як агресора. Протидіяти цьому може повномасштабна інформаційна кампанія Уряду, яка продемонструє, що українські війська захищають мирне населення, а діяльність так званих ополченців все більше набирає рис масового терору.

У ході інформаційної кампанії необхідно пояснити місцевим жителям, що вибори, а не референдуми є найефективнішим демократичним механізмом впливу на державну політику. Відсутність урядової політики у цьому напрямку призводить до того, що на даний момент практично половина жителів Донбасу заявляють, що не братимуть участі у виборах. Водночас вони не сприймають і нинішньої київської влади.

Ще однією помилкою української влади в інформаційній сфері є відсутність чіткої картини подій на Донбасі. Створенням інтерактивної карти блокпостів та населених пунктів, які знаходяться під контролем сепаратистів, займаються громадські активісти. Практично кожна сутичка з терористами закінчується втратами зі сторони українських силовиків. Інформація про жертви у ході АТО не оновлюється – остання цифра була озвучена главою Антитерористичного центру Василем Крутовим ще 7 травня. Станом на 6 травня втрати українських силовиків становили 14 вбитих та 66 поранених.

Подібна інформація демонструє, що проти українських військових воюють добре підготовлені та озброєні бойовики. Систематичне донесення цього повідомлення місцевому населенню хоча б частково нівелюватиме вплив російської пропаганди.

1.3. Необхідність українсько-українського діалогу

Для стабілізації ситуації в країні необхідно організувати загальнонаціональний діалог, учасниками якого будуть представники всіх регіонів України. Уряд може його ініціювати, але безпосередніми співрозмовниками повинні стати лідери громадської думки з різних частин України.

Метою діалогу має стати визначення спільних цінностей і поглядів на майбутній розвиток держави представників різних регіонів. Це допоможе сформулювати довгострокову державну стратегію, яка визначатиме політичний порядок денний незалежно від того, які політичні сили приходять до влади.

Проведення подібного діалогу потребує тривалого часу та організовується у кілька етапів. Особливо ретельно слід підходити до відбору учасників круглого столу, які мають розуміти специфіку свого регіону та користуватимуться підтримкою місцевого населення. Також необхідно провести ґрунтовну аналітичну роботу, яка сформулює карти розбіжностей та точки дотику щодо бачення минулого та майбутнього розвитку України між зацікавленими сторонами на загальнонаціональному рівні. Лише після цього можна розпочинати

Уряд знехтував питанням референдуму

Уряд не дає чіткої картини подій на Донбасі

Учасником національного діалогу мають стати регіони, а не Уряд

обговорення питань на круглих столах.

Поки що Уряд обрав зовсім інший шлях. Складається враження, що влада намагається формально виконати зобов'язання перед західними партнерами, а не досягнути взаєморозуміння всередині країни.

15 травня було організовано перший круглий стіл за участю Олександра Турчинова, Арсенія Яценюка, Леоніда Кучми, Леоніда Кравчука, іноземних дипломатів, представників духовенства та політиків. Підготовка до цього заходу відбувалася похапцем і в закритому режимі. Не було анонсовано, хто братиме участь в обговоренні, які критерії відбору учасників і який порядок денний.

Арсеній Яценюк оголосив, що Кабмін проведе подібні круглі столи у всіх регіонах. Також він пропонує, щоб у них взяли участь представники США, Європи та Росії.

Нинішній формат круглих столів не має суспільної легітимності. Крім того, його проведення до президентських виборів є нераціональним, тому що боротьба політичних гравців негативно впливатиме на перебіг діалогу.

Україна не може втратити історичний шанс досягти взаєморозуміння між регіонами країни, які десятиліттями протиставлялися один одному. Ставки при цьому є надзвичайно високими, а тому результати діалогу не повинні стати заручником бажання окремих політиків отримати від цього політичні дивіденди.

***Уряд формально
підійшов до
організації
круглих столів***

***Нинішній
формат діалогу
не має суспільної
легітимності***

2. Економічна ситуація

Відновлення співпраці з МВФ дозволить зміцнити українську фінансову систему та забезпечити платоспроможність по зовнішнім зобов'язанням. Крім того, цей факт є позитивним сигналом для інших кредиторів України. Тим не менше, економічне зростання зможе забезпечити тільки повномасштабне реформування економіки.

2.1. МВФ відновив співпрацю з Україною

Міжнародний валютний фонд затвердив нову програму кредитування для України. За її умовами в обмін на виконання ряду реформ Україна протягом двох років отримає 17,01 млрд. дол. Розмір першого траншу, який очікується до кінця травня, складе 3,2 млрд. дол. З цієї суми 1,3 млрд. дол. можуть бути спрямовані на погашення дефіциту бюджету, що є досить нехарактерним для кредитів, які видає МВФ. Рішення про виділення другого і третього траншів кредиту будуть базуватися на основі перегляду виконання критеріїв програми, що буде проводитися раз в 2 місяці.

Розмір фінансової допомоги є безпрецедентно великим, а її виділення має ряд позитивних ефектів. У першу чергу отриманий кредит допоможе укріпити фінансову систему, забезпечити платоспроможність України по зовнішнім боргам впродовж наступних двох років та стабілізувати курс гривні. Відновлення співробітництва з МВФ є позитивним сигналом для інших міжнародних фінансових організацій, а також для крупних інституційних інвесторів.

Зокрема, Україна зможе розраховувати на фінансові ресурси ЄС, Світового банку, ЄБРР, Європейського інвестиційного банку в розмірі 15 млрд. дол., які будуть спрямовані також і в реальний сектор економіки. Після відновлення співпраці з МВФ Україна та ЄС вже підписали кредитну угоду щодо макрофінансової допомоги в розмірі 1 мільярда євро.

Основні вимоги МВФ полягають у наступному:

- Введення гнучкого валютного курсу;
- Перехід до інфляційного таргетування з метою підтримки внутрішніх цін за умови гнучкого валютного курсу;
- Корекція витратної та дохідної частин бюджету з метою скорочення структурного фіскального дефіциту;
- Поступове підвищення тарифів на використання газу та тепла для населення протягом декількох років та розробка механізму підтримки соціально незахищених верств населення;
- Підвищення прозорості діяльності «Нафтогазу України» та його реструктуризація. Кінцевим результатом перетворень стане зниження дефіциту компанії цього року до 3% до ВВП, а до 2015-го – до 1,5% до ВВП;
- Забезпечення фінансової стабільності банківського сектору, зокрема проведення діагностичного обстеження 35 найбільших банків для підвищення довіри до банків;
- Проведення ряду системних структурних реформ, зокрема боротьба з корупцією, покращення бізнес-клімату тощо.

**МВФ
затвердив нову
програму
кредитування
для України**

**Для отримання
всього розміру
програми
необхідно
виконати низку
вимог**

НБУ та Уряд розпочали реалізацію низки вимог ще до відкриття програми фінансування, що власне й відкрило шлях до можливості отримання кредиту. Мова йде про запровадження гнучкого валютного курсу, секвестр бюджету, прийняття закону про держзакупівлі, замороження мінімальної зарплати та індексації пенсії, поступове підвищення тарифів на електроенергію для населення.

Виконання вимог дозволить забезпечити основу для відновлення економічного росту в 2015 році на рівні 2%, в той час як по результатам 2014 року МВФ прогнозує падіння ВВП на 5%.

Однак, сам факт надання фінансової допомоги та виконання вимог в бюджетній сфері не гарантуватимуть економічного зростання. Необхідно, щоб розпочаті зміни в бюджетній та валютній сферах отримали продовження у вигляді масштабного реформування економіки.

В той же час виникає питання щодо реалізації вимог фонду, що стосуються структурних реформ. На відміну від вимог в сфері грошово-кредитного, бюджетного, валютного, банківського регулювання, вказані вимоги погано структуровані. Таким чином, буде важко оцінювати ступінь їхньої реалізації. Також виникає сумнів в готовності і бажанні Уряду реалізувати ці реформи.

Виконання вимог МВФ матиме низку негативних наслідків в короткостроковому періоді. Зокрема, підвищення тарифів для населення призведе до падіння його платоспроможності, що послабить внутрішній попит. Проте ці болісні заходи, які матимуть негативний ефект для населення в короткостроковому періоді, є важливим елементом забезпечення економічного росту в довгостроковому періоді.

2.2. Впровадження інституту фінансового омбудсмена

Протягом останніх років в Україні спостерігається ситуація, коли кількість споживачів банківських послуг зростає, розширюється діапазон банківських продуктів, в той час як рівень фінансової грамотності населення поки що відстає.

Враховуючи складну ситуацію в банківському секторі, обумовлену політичною та економічною кризами, на ринку зросла кількість спорів між банками та їх клієнтами. Незважаючи на те, що в Україні існує цілий пакет нормативних актів, який захищає права споживачів, ефективність їхнього виконання викликає сумніви з огляду на загальну ефективність судової системи. Тому виникає питання щодо пошуку альтернативних механізмів залагодження спорів в банківському секторі.

Низку спорів, що виникають в процесі роботи банків з клієнтами, можна вирішити в досудовому порядку за допомогою впровадження інституту фінансового омбудсмена. Ця ідея вже обговорювалась в експертному середовищі після фінансової кризи 2008 року, проте так і не була втілена в життя. У той же час система захисту прав споживачів фінансових послуг через фінансового омбудсмена успішно працює в більш, ніж сорока розвинених країнах світу.

Механізм функціонування даної інституції прозорий і доволі простий. Фінансовий омбудсмен може обиратися уповноваженим органом саморегульованої банківської організації. При цьому банки укладають договір визнання регуляторних актів фінансового

Уряд вже почав виконувати деякі з вимог МВФ

Невизначеність щодо структурних вимог в економіці

У банківському секторі зросла кількість спорів між банками та їхніми клієнтами

омбудсмена. Джерело фінансування – членські внески банків і, можливо, незначна плата зі сторони позивача, яким може виступати тільки фізична особа. Слухання справи може відбуватися як очно, так і заочно. Розмір суми спорів слід обмежити 20-50 тисячами гривень.

Фінансовий омбудсмен може розглядати спори тільки в тому випадку, коли банк відмовив в задоволенні вимог клієнта – фізичної особи або коли банк не розглядав претензію заявника протягом визначеного часу. Банки, які погодяться підписати угоду з омбудсменом, зобов'язані вчасно представляти йому документи, необхідні для розгляду справ, і виконувати його рішення. Якщо клієнт буде не задоволений рішенням омбудсмена, він зберігає право звернутися до суду.

Впровадження такого інституту дозволить не доводити до суду велику кількість дрібних позовів, обслуговування яких може потребувати значно більших коштів, ніж сума позову та тривати досить довгий період. У результаті це сприятиме підвищенню довіри населення до банківської системи.

2.3. Питання енергетичного сектору

Підтримка Європейського Союзу у стосунках з «Газпромом» є надзвичайно важливою для України, особливо враховуючи вимогу росіян проводити передоплату поставок з наступного місяця.

«Газпром» виставив Україні по передоплаті рахунок в 1,66 млрд. доларів за газ, який буде постачатися у червні, тому що не було зроблено розрахунків через суперечливу ціну на газ та скасування знижки. Підготовка Україною подання до Стокгольмського суду не зупинило Росію в діях. Переведення України на передоплату газових поставок з Росії також загрожувє газовим поставкам в Європу.

Позиція України щодо збереження ціни на газ для «Нафтогазу» у розмірі 268,5 долара за тисячу кубометрів була б найкращою гарантією забезпечення необхідного накопичення природного газу в підземних сховищах і надійності транзитних потоків до країн ЄС взимку 2014-2015 років. Слід зазначити, що Росія не зацікавлена втратити обсяги поставок на європейському ринку, а Україна – втратити обсяги транзиту російського газу.

Завдяки підтримці ЄС Україна може використати частину фінансової допомоги в 1 мільярд євро для погашення газового боргу перед Росією.

Активізація діалогу України з міжнародними фінансовими організаціями, які обіцяють сприяти модернізації української ГТС як ключової частини європейської мережі, є позитивним сигналом для пришвидшення впровадження норм Третього енергопакету, який дозволить спростити роботу по реконструкції газотранспортної системи України.

Зокрема, підписана угода між операторами газових систем України і Словаччини на здійснення реверсного постачання природного газу в Україну вже є однією з ланок євроінтеграційного процесу. Україна також нещодавно приєдналася до системи відображення даних AGSI+.

Ще однією позитивною подією слід вважати той факт, що Комісія Україна-НАТО обговорили перспективи створення консорціуму з управління газотранспортною системою України за

Фінансовий омбудсмен розглядає справу, коли банк відмовив у задоволенні вимог клієнта

«Газпром» перевів Україну на передоплату

Україна може використати частину фінансової допомоги для погашення газового боргу

участю США і ЄС. Таким чином, Україна може розраховувати на інвестиції та допомогу цих країн у переговорному процесі з Росією.

Це свідчить про як про зацікавлення Євросоюзу в інтеграції нашої системи в європейську, так і про інтерес європейських компаній до підземних сховищ газу в Україні.

*Інтерес Європи
до української
ГТС*

3. Політична конкуренція

Продовжуються війна рейтингів між Петром Порошенком і Юлією Тимошенко. Український мільярдер переконаний у своїй перемозі, тоді як лідерка «Батьківщини» сподівається переламати негативну для себе тенденцію у другому турі. Серйозною проблемою є те, що Схід втратив Партію регіонів як виразника своїх інтересів. Цю нішу частково можуть зайняти комуністи, які перетворюються на п'яту колону Кремля в Україні. Для стабілізації ситуації в країні важливо провести прозорі та демократичні вибори, засновані на політичному плюралізмі та рівних можливостях для всіх учасників політичного процесу.

3.1. Впевненість Петра Порошенка у власній перемозі

Наближення виборів все чіткіше демонструє, на яких кандидатів ставлять ті чи інші політичні гравці. Побачивши, що у соціологічних дослідженнях перемагає Петро Порошенко, частина великого бізнесу відверто стала на його сторону.

До групи підтримки Петра Порошенка нещодавно додався і Ігор Коломойський. Саме у такому світлі сприймається активне висвітлення позиції нинішнього лідера соціологічних досліджень телеканалом «1+1», який підконтрольний дніпропетровському олігарху. Крім того, у підсумковому аналітичному випуску тижня було подано результати опитування, у якому Юлія Тимошенко посіла вже не друге, а третє місце. Оприлюднення подібних рейтингів за два тижні до виборів є фактично грою на знищення, особливо враховуючи, що різниця у підтримці Порошенка та Тимошенко відповідно до цього опитування – більше тридцяти відсотків.

Український мільярдер дуже впевнено почуває себе у передвиборчій гонці. Всіма своїми діями він демонструє переконаність у власній перемозі. На рівні з передвиборчими турами Півднем України, він також проводить багато зустрічей із закордонними високопосадовцями. Таким чином, він показує, що його президентство є практично доконаним фактом.

У той же час він не полишає миротворчої риторики. Одним з його ключових меседжів є те, що він ніколи не критикуватиме інших кандидатів, оскільки країні зараз потрібна максимальна консолідація сил.

Також кандидат обіцяє розпустити парламент та призначити дострокові вибори відразу після своєї перемоги. Інші політичні сили, представлені в нинішньому парламенті, намагаються цього питання уникати.

3.2. Тимошенко наслідує інших кандидатів

Команда Юлії Тимошенко переконана, що не варто надто довіряти результатам соціологічних досліджень. Електоральне ядро кандидати живе у маленьких містечках та сільській місцевості, які зазвичай не покриваються соціологічними дослідженнями. Тому рівень її підтримки в день виборів буде вищим, ніж прогнозують соціологи. Це дозволить провести вибори в два тури, а не в один, як цього прагне лідер «Солідарності».

*Ігор
Коломойський
підтримав
Петра
Порошенка*

*Порошенко не
критикує своїх
опонентів*

*Підтримка
Тимошенко є
вищою, ніж
показують
дослідження*

Проблемою передвиборчої кампанії Юлії Тимошенко є її хаотичність. Складається враження, що політик намагається повторювати вдалі кроки інших кандидатів, а не розробляти щось нове. Створення Руху опору наслідуює заклики Дмитра Яроша до мобілізації для боротьби з зовнішнім агресором. Акцентуючи увагу на медичній реформі, Тимошенко грає на полі Ольги Богомолець. Почувши миротворчу риторику Петра Порошенка, лідерка «Батьківщини» також почала говорити, що єдність української нації – це головна зброя проти Кремля.

3.3. Маргіналізація Партії регіонів

Симпатизуючи сепаратистам на Донбасі, Партія регіонів випустила джина з пляшки. Після проведення так званого референдуму очільники ДНР перетворюються на окремий центр прийняття рішень, який намагатиметься протистояти не лише київській владі, а й мінімізувати вплив місцевої «регіоналістської» еліти.

Зняття з посад мерів, які представляють Партію регіонів, та залякування прокурорів і суддів у містах, які контролюються сепаратистами, є першими ознаками цього процесу. Про поступову втрату Ринатом Ахметовим контролю над регіоном свідчать також заява сепаратистів про підкуп мільярдером двох третин ополченців та вимога до бізнес-імперії Ахметова відтепер платити податки ДНР.

Незважаючи на це, лідери регіоналів визнають проведення референдумів і закликають Київ припинити АТО. Кандидат у Президенти від Партії регіонів Михайло Добкін взагалі зайняв яскраво виражену проросійську позицію.

При цьому діяльність Партії регіонів у парламенті маргіналізується. Складається враження, що основний партійний спонсор Ринат Ахметов відтепер прагне впливати на ситуацію через прямі контакти з політичними гравцями, а не через підконтрольних їм депутатів фракції Партії регіонів.

3.4. Долю комуністів можуть визначити лише виборці

Після загострення відносин з Росією фракція комуністів перетворилася у проросійську п'яту колону в парламенті. Вони ігнорують практично всі голосування, не упускаючи можливості публічно висловлювати позицію, яка грає на руку Москві.

Така поведінка викликає відверте роздратування коаліції. 6 травня шляхом голосування всю фракцію комуністів вигнали із закритого засідання парламенту. 13 травня в. о. Президента Олександр Турчинов перервав виступ лідера фракції Петра Симоненка та звинуватив його у брехні та підтримці сепаратистів. Різними політиками неодноразово піднімалася ідея повної заборони Компартії.

У результаті Петро Симоненко погрожує зняти свою кандидатуру з виборів. Хоча крайні терміни відмови від балотування вже давно пройшли, його фактична неучасть у виборах призведе до того, що ще одна частина східного електорату не визнає результат президентських виборів.

Із занепадом Партії регіонів вплив комуністів на Сході може посилитися, особливо з врахуванням проросійських настроїв та ностальгією за СРСР. Їх виключення з політичних процесів у країні

***ДНР
протистойть
не тільки
Києву, але й
місцевим
регіоналам***

***Поведінка
комуністів
дратує
депутатів
коаліції***

негативно вплине на суспільну легітимність виборів на Сході. Заборона Компартії чи її утиски може перетворитися на полювання на відьом і навіть підняти рейтинг комуністів. Долю цієї політичної партії мають вирішити виборці, а не її політичні опоненти.

***Заборона
Компартії
може підняти
її рейтинг***